

Minun perheeni

Minulla on suuri perhe. Isäni on työssä yliopistossa, historian laitoksella. Äitini on kirjastonhoitaja, hän työskentelee kaupunginkirjastossa. Minulla on kaksi veljeä. Vanhempi veljeni asuu ulkomailla. Hänen vaimonsa on ranskalainen, he asuvat Pariisissa. Veljelläni ei tällä hetkellä ole työtä. Hän on työtön. Toinen, nuorempi veljeni käy vielä koulua, koska hän on vasta 16-vuotias. Minulla ei ole siskoa. Isoisäni asuu eräässä pikkukylässä. Hän toimii lääkärinä. Toinen isoisäni ja isoäitini ovat jo kuolleet. Minulla on vaimo ja kaksi lasta.

- Millainen perhe sinulla on?
- Minulla on vanhemmat, sisko ja veli.
- Mitä he tekevät?
- Siskoni on tulkki ja asuu nykyään Brysselissä. Hänellä ei ole perhettä. Veljeni on työssä eräässä tietokonefirmassa. Hän on naimisissa ja hänellä on kaksi lasta. He asuvat Tampereella.
- Entä vanhempasi?
- Äitini on lääkäri ja isäni on työssä pankissa. He asuvat Hämeenlinnassa.
- Elävätkö isovanhempasi?
- Äitini vanhemmat elävät vielä. He asuvat maalla Hämeenlinnan lähellä. Isoisäni oli maanviljelijä. Nyt hän on eläkkeellä ja enoni jatkaa hänen työtään. Isoäiti ja isoisä asuvat pienessä talossa enon talon vieressä. Isäni vanhemmat ovat kuolleet.

Kuka kukin on Korhosen perheessä?

Minä olen Juha Korhonen. Olen 30-vuotias opettaja.

Minulla on suuri perhe:

Eero on minun isäni. Ulla on minun äitini.

Esko ja Heikki ovat minun isoisäni. Maija ja Aila ovat minun isoäitini.

Aleksis on minun veljeni. Kaisa ja Raija ovat minun sisareni.

Raijan miehen nimi on Petteri.

Minulla on vaimo, jonka nimi on Liisa.

Meillä on kaksi lasta, kaksi tyttöä. He ovat Ella ja Sofia.

Raijalla ja Petterilläkin on kaksi lasta, kaksi poikaa, Leo ja Onni.

Aleksis on poikamies. Hänellä ei ole vaimoa.

Kaisakaan ei ole naimisissa eikä hänellä ole lasta.

Aleksis on Ellan setä.	Aleksis ja Juha ovat Leon enot.
Kaisa ja Raija ovat Sofian tädit.	
Tuula on Eeron lapsenlapsi.	Ella on Eskon lapsenlapsenlapsi.
Eero on Heikin vävy.	Ulla on Maijan miniä.
Eero on Eskon ja Maijan poika.	Ulla on Heikin ja Ailan tytär.
Aila on Eeron anoppi.	Esko on Ullan appi.
Esko ja Maija ovat aviopari.	
Petteri on Kaisan lanko.	Liisa on Kaisan käly.
Leo on Ellan ja Sofian serkku.	

*

Nyelvtan

5.1. BIRTOKOS SZEMÉLYRAGOZÁS

Sg. 1.	-ni	minun	kirja-ni	'az én könyvem'
Sg. 2.	-si	sinun	kirja-si	'a te könyved'
Sg. 3.	-nsa/-nsä	hänen	kirja-nsa	'az ő könyve'
Pl. 1.	-mme	meidän	kirja-mme	'a mi könyvünk'
Pl. 2.	-nne	teidän	kirja-nne	'a ti könyvetek'
Pl. 3.	-nsa/-nsä	heidän	kirja-nsa	'az ő könyvük'

- A 3. személyben kötelező kitenni a birtokos névmást, mert az egyes és többes harmadik személy ragja alakilag egybeesik, így a névmás az egyetlen megkülönböztető elem: *hänen kirjansa* 'az ő könyve (Sg. 3.)' és *heidän kirjansa* 'az ő könyvük (Pl. 3.)'.
- Az 1. és 2. személyű névmás elhagyható (főleg ha az alany számát és személyét tekintve egybeesik a birtokossal): *otan kirjani* 'veszem a könyvemet', *myitte autonne* 'eladtátok az autótokat'.
- A beszélt nyelvben általánossá vált a *mun* (< *minun*) *auto* 'az autóm', *sun* (< *sinun*) *polkupyörä* 'a biciklid', *meidän katu* 'az utcánk', *teidän kirja* 'a könyvetek' szerkezet.
- A birtokos személyragok előtt mindig erős fokot használunk: *poika* 'fiú' : *poikani*, *tyttö* 'lány' : *tyttönsä*, *katu* 'utca' : *katumme* (fordított fokváltakozás esetén: *rakas* 'drága, kedves' : *rakkaani*, *osoite* 'cím' : *osoitteeni*).
- A birtokos személyragos alakok töve a névszók genitivusi (2. szótári) alakjából nyerhető: *ovi* 'ajtó' : *ove-ni*, *käsi* 'kéz' : *käte-si*, *huone* 'szoba' : *huonee-nsa*, *ihminen* 'ember' : *ihmise-mme*, *kysymys* 'kérdés' : *kysymykse-nne*, *kirjallisuus* 'irodalom' : *kirjallisuute-nsa*, *sydän* 'szív' : *sydäme-ni*, *tytär* 'vkinek a lánya' : *tyttäre-ni*, *kultanen* 'aranyos, drága' : *kultase-ni*, *mies* 'férfi, férj' : *miehe-ni* stb.
- Ha a birtok jelzöt kap, a jelzöt nem egyeztetjük a jelzett szóval: *minun pieni poikani* 'az én kis fiam', *hänen kolme ystävänsä* 'az ő három barátja'.

5.2. A BIRTOKOS SZEMÉLYRAG ÉS AZ ESETRAG KAPCSOLATA

A finnben a birtokos személyrag (Px) és a névszói esetrag (Cx) kapcsolata a magyarral ellentétes sorrendű:

finn:	TALO	–	SSA	–	NI	tő	–	Cx	–	Px
magyar:	HÁZ	–	AM	–	BAN	tő	–	Px	–	Cx

- A Cx + Px szerkezetnek megvan a nyoma a magyarban: *alattam*, *mellettem* stb.

- Ha a toldalék (-n genitivusrag és -n birtoktöbbsesítő elem) mássalhangzóra végződik, a birtokos személyragok mássalhangzós kezdete miatt ez kiesik. Emiatt több alak egybeesik:

Sg. Nom.	<i>talo-ni</i>		
Sg. Gen.	<i>*talo-n-ni</i>	>	<i>talo-ni</i>
Sg. Acc.	<i>*talo-n-ni</i>	>	<i>talo-ni</i>
Pl. Nom.	<i>*talo-n-ni</i>	>	<i>talo-ni</i>
Pl. Acc.	<i>*talo-n-ni</i>	>	<i>talo-ni</i>

- Az öt alakot csak a szövegösszefüggés és a kongruencia alapján lehet megkülönböztetni:

missä kirjani on? (Sg. Nom.) ~ *missä kirjani ovat?* (Pl. Nom.)
 'hol a könyvem?' 'hol vannak a könyveim?'

mistä ostit tuon kirjasi? (Sg. Acc.) ~ *mistä ostit nuo kirjasi?* (Pl. Acc.)
 'hol vetted azt a könyvedet?' 'hol vetted azokat a könyveidet?'

- A birtokos személyragok előtt a névszó erős fokban áll (*poika* 'fiú' : *poikamme*, *tyttö* 'lány' : *tyttönnne*), azonban az esetrag + birtokos személyrag kapcsolatban a névszótó az esetrag fokváltakozási szabálya szerint viselkedik: *kuppi* 'csésze' : *kupi-ssa* > *kupi-ssa-si*; *poika* : *poja-lla* > *poja-lla-ni* (de: *poika* : Gen. *pojan* – Gen. + Px: *poikani*).

- A 3. személyben a -nsa/-nsä rag mellett él egy másik rag is: -*Vn* (*V* = tövégi vokális), amelyet akkor használhatunk, ha az esetrag rövid magánhangzóra végződik:

talo 'ház' > *talo-ssa-nsa* ~ *talo-ssa-an*
perhe 'család' > *perhee-stä-nsä* ~ *perhee-stä-än*

- A translativus -*ksi* ragja a birtokos személyrag előtt -*kse*-re változik: *vaimo* 'feleség' : *vaimo-kse-ni*.

5.3. A BIRTOK TÖBBESE

- Mivel a többesjel is kiesik a birtokos személyrag előtt (vö. 5.2. pont), így a birtok egyes és többes alakja egybeesik: *minun talo-ni* 'az én házam' – *minun talo-ni* 'az én házaim'.

- A 3. személyben teljes az egybeesés:

Sg. 3. *hänen talonsa* 'az ő háza' – 'az ő házai'
 Pl. 3. *heidän talonsa* 'az ő házuk' – 'az ő házaik'

- Ezekben az esetekben csak a kongruencia, ill. a szövegösszefüggés mutatja meg, hogy a birtok egyes vagy többes számban áll-e:

pieni poikani 'kicsi fiam' (Sg.) – *pienet poikani* 'kicsi fiaim' (Pl.)

- Vessük össze a birtok többesének kifejezési lehetőségeit a magyarban és a finnben!

magyar		BIRTOK			
		1. személy		3. személy	
		Sg.	Pl.	Sg.	Pl.
BIRTOKOS	Sg.	<i>hajó-m</i>	<i>hajó-i-m</i>	<i>hajó-ja</i>	<i>hajó-i</i>
	Pl.	<i>hajó-nk</i>	<i>hajó-i-nk</i>	<i>hajó-juk</i>	<i>hajó-i-k</i>

finn		BIRTOK			
		1. személy		3. személy	
		Sg.	Pl.	Sg.	Pl.
BIRTOKOS	Sg.	<i>laiva-ni</i>	<i>laiva-ni</i>	<i>laiva-nsa</i>	<i>laiva-nsa</i>
	Pl.	<i>laiva-mme</i>	<i>laiva-mme</i>	<i>laiva-nsa</i>	<i>laiva-nsa</i>

5.4. HABEO-SZERKEZET

A finnugor nyelvekből hiányzik a birtoklást kifejező ige, amelyet a latin alapján *habeo*-igének neveznek (vö. angol *to have*, német *haben*, francia *avoir* stb.), helyette ezek a nyelvek körülírással szerkezettel fejezik ki ezt a nyelvi jelenséget. A finn habeo-szerkezet hasonlít a magyarhoz: a birtokost mindkét nyelvben esetragos névszóval fejezi ki, melyet a létige 3. személyű alakja és a birtok követ. Eltérés mutatkozik viszont az esetrag használatában, valamint a birtokon megjelenő, ill. meg nem jelenő birtokos személyragon:

finn	birtokos + Adess.	létige	birtok	<i>Minulla on talo.</i>
magyar	birtokos + Dativus	létige	birtok + Px	<i>Nekem van házam.</i>

- A létige a finnben több birtok esetén is egyes szám 3. személyben áll: *Kaisalla on siniset silmät* 'Kaisának kék szeme van', *hänellä on vaaleat hiukset* 'szőke haja van'.
- A birtok állító mondatokban egyes szám nominativusban áll, kivéve az anyagneveket és az absztrakt (oszthatatlan) jelentésű *aika* 'idő', *työ* 'munka', *raha* 'pénz' szavakat, amelyek után partitívust használunk, pl. *minulla on rahaa* 'nekem van pénzem', *Juhalla on aikaa* 'Juhának van ideje', *onko sinulla olutta?* 'van söröd?' stb.
- Tagadás során a birtok partitívusban áll: *minulla ei ole autoa* 'nekem nincs autóm', *Kaisalla ei ole taloa* 'Kaisának nincs háza' stb.
- A birtoklás mellett a habeo-szerkezet állapotkifejezésre is szolgál: *minulla on nälkä* 'éhes vagyok', *sinulla on jano* 'szomjas vagy', *hänellä on kuuma* 'melege van', *Petterillä on hyvä olo* 'Petteri jól van', *Annalla on yskä* 'Anna köhög', *Heikillä on nuha* 'Heikki náthás', *Tuomolla on kiire* 'Tuomónak sok dolga van'. Ilyenkor a tagadó alakban is nominatívust használunk: *minulla ei ole nälkä* 'nem vagyok éhes'.

A habeo-szerkezet összefoglalása:

állító alak	tagadó alak	
<i>Minulla on talo.</i>	<i>Minulla ei ole taloa.</i>	Nekem van/nincs házam.
<i>Sinulla on auto.</i>	<i>Sinulla ei ole autoa.</i>	Neked van/nincs autód.
<i>Hänellä on kynä.</i>	<i>Hänellä ei ole kynä.</i>	Neki van/nincs tolla.
<i>Meillä on perhe.</i>	<i>Meillä ei ole perhettä.</i>	Nekünk van/nincs családunk.
<i>Teillä on kirja.</i>	<i>Teillä ei ole kirjaa.</i>	Nektek van/nincs könyvetek.
<i>Heillä on mökki.</i>	<i>Heillä ei ole mökkiä.</i>	Nekik van/nincs nyaralójuk.

5.5. A BIRTOKVISZONY KIFEJEZÉSE A MAGYARBAN ÉS A FINNEN

a) birtokos személyrag	<i>az ő háza</i>	<i>hänen talonsa</i>
b) genitivus	<i>Pista háza</i>	<i>Pistan talo</i>
c) habeo-szerkezet	<i>Pistának van háza</i>	<i>Pistalla on talo</i>
d) birtokjel	<i>ez a ház Pistáé</i>	<i>tämä talo on Pistan</i>
e) birtokos névmás	<i>ez a ház az övé</i>	<i>tämä talo on hänen</i>

- A legnagyobb problémát az okozza, hogy a magyar a genitivusi szerkezetben is használ birtokos személyragot, míg a finn nem: *Pista háza* ~ *Pistan talo* (tkp. a finnben a genitivus és a birtokos személyrag egymást kizáró elemek).
- Ugyancsak birtokos személyrag nélküli a finn habeo-szerkezet: *Pistalla on talo*.
- A birtokos névmás a finnben megegyezik a személyes névmás genitivusával: *hänen talonsa* 'az ő háza' és *tämä talo on hänen* 'ez a ház az övé'. A magyarban külön birtokos névmás (*enyém, tiéd, övé* stb.) van.
- A finnben nincs külön birtokjel, helyette a birtokos genitivusa használatos: *tämä talo on Pistan* 'ez a ház Pistáé'.